

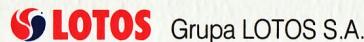
Kobiety w nauce

Kobiety w nauce

Maria Skłodowska-Curie

akwaforta, drukarnia Arte Roberto Giudici, Varese, Włochy

Grupa LOTOS S.A.

Główny Partner Polskiej Akademii Nauk w organizacji obchodów IYC 2011 i MSC-100
Key Partner of the Polish Academy of Sciences in celebration of the IYC 2011 and MSC-100

Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie

Polska Akademia Nauk

Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie

Polskie Towarzystwo Chemiczne

AUTORKA PORTRETÓW Paulina Kopestyńska

REDAKCJA Joanna Arvaniti
Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie

WSPÓŁPRACA Tomasz Rudzki
Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie

TŁUMACZENIE Marta Staniszewska

PROJEKT PLASTYCZNY Maria Kaliszczuk-Donaj
Agencja Wydawniczo-Poligraficzna AMALKER

Na okładce Zofia Kowalewska (1850–1891), pochodząca z polskiej rodziny Korwin-Krukowskiich rosyjska matematyczka, profesor Uniwersytetu w Sztokholmie, pisarka, członkini Cesarskiej Akademii Nauk (1889)

© Copyright by Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie, Warszawa 2011

WYDAWCA Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie
ul. Nowy Świat 72, 00-330 Warszawa, www.apan.waw.pl

ŁAMANIE I DRUK AWP Amalker
ul. Okrzei 21, 03-715 Warszawa, www.amalker.com

ISBN 978-83-933188-0-3

Informacja o wystawie

W niniejszym albumie prezentujemy portrety uczonych Polek, które są bohaterkami wystawy *Kobiety w nauce*, wieńczącej obchody roku 2011 ustanowionego 3 grudnia 2010 roku przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rokiem Marii Skłodowskiej-Curie. W tym roku bowiem przypada 100. rocznica przyznania drugiej Nagrody Nobla najwybitniejszej uczonej świata Marii Skłodowskiej-Curie, której odkrycia walnie przyczyniły się do rozwoju nauki. Wystawa *Kobiety w nauce* jest kolejnym wspólnym przedsięwzięciem Archiwum Polskiej i Rosyjskiej Akademii Nauk, towarzyszącym Dniom Nauki Rosyjskiej w Polsce w październiku 2011 roku. Wystawę tę poprzedziła ekspozycja biograficzna poświęcona wyłącznie Marii Skłodowskiej-Curie — wybitnemu naukowcowi i badaczowi, a jednocześnie troskliwej matce, czulej żonie oraz kochającej córce i siostrze. Na obecnej wystawie pokazujemy materiały reprezentujących różne dziedziny nauki uczonych kobiet — zdjęcia, dokumenty biograficzne i urzędowe, korespondencję, medale, pamiątki, wydawnictwa — przechowywane w zbiorach Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie. Poczesne miejsce zajmuje tu oczywiście Maria Skłodowska-Curie, o której Albert Einstein powiedział, że jest „z wszystkich ludzi w świecie jedynym niezepsutym przez sławę człowiekiem”, oraz inne niezwykle mądro kobiety z jej najbliższej rodziny — córka Irena Joliot-Curie, również noblistka w dziedzinie chemii, oraz siostra Helena Szalayowa, nauczycielka, działaczka oświatowa, organizatorka kilku prestiżowych szkół w Warszawie, których oryginalną korespondencję oraz unikatowe fotografie ma zaszczyt przechowywać Archiwum PAN.

Autorami scenariusza wystawy są pracownicy Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie: Joanna Arvaniti, Anita Chodkowska, Andrzej Klubiński, Hanna Krajewska, Danuta Mazurczak, Anna Mieszkowska, Dorota Piętka-Hadata, Tomasz Rudzki, Katarzyna Stojkowska i Jolanta Stasiak. Ciekawy projekt plastyczny ekspozycji opracowała Maria Kaliszczuk-Donaj z Agencji Wydawniczo-Poligraficznej AMALKER. Wystawie towarzyszy album portretów namalowanych różnymi technikami przez jakauczkę malarkę Paulinę Kopestyńską, opatrzonych krótkimi biogramami w języku polskim i angielskim. Paulina Kopestyńska jest uznana w świecie artystką. Współpracowała z wieloma wydawnictwami i agencjami reklamowymi oraz ilustrowała książki dla dzieci. Jest laureatką wielu prestiżowych nagród, a jej prace prezentowane były na międzynarodowych wystawach na całym świecie. Już od kilku lat współpracuje z Archiwum PAN, bierze udział w konferencjach naukowych, wystawach i innych przedsięwzięciach, takich jak Noc Muzeów czy Piknik Archivalny, podczas których prezentuje swoje obrazy oraz szkicuje portrety gości. Ilustruje także wydawnictwa APAN. Jest autorką pięknego cyklu portretów polskich sybiraków, wydanych przez Polską Akademię Nauk Archiwum w Warszawie w 2011 roku.

Wystawa *Kobiety w nauce* oraz towarzyszący jej album portretów autorstwa Pauliny Kopestyńskiej to nieśmiała próba oddania hołdu naszej wybitnej rodaczce Marii Skłodowskiej-Curie i innym uczonym Polkom, które bez reszty oddały swoje serca nauce.

Joanna Arvaniti

Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie

Natalia z Kodymów Batowska

(1894–1961), historyk sztuki, angielska, zona, współpracownica i edytorka prac historyka sztuki Zygmunta Batowskiego. W czasie 1. wojny pracowała społecznie w Towarzystwie Opieki nad Dziećmi. Opracowywała statut Politechniki i Uniwersytetu Warszawskiego. W czasie 2. wojny przepisywała na maszynie rękopisy męża i uczyła języka angielskiego. Po wojnie zajęła się restytucją zniszczonej Biblioteki Seminarium Anglistycznego, była wolontariuszem, bibliotekarzem i asystentem w Zakładzie Angistyki UW. Od 1952 roku pracowała w Instytucie Historii Sztuki. Otrzymała Srebrny Krzyz Zasługi i Medal 10-lecia Polski Ludowej.

She was an art historian, English scholar, the wife and colleague of art historian Zygmunt Batowski, whose works she edited. During World War I she was a social worker at the Child Care Association. She developed the statutes of the Warsaw University of Technology and Warsaw University. In World War II she typed her husband's manuscripts and taught English. After the war, she became involved in the restoration of the Library of the English Seminar. At the time she worked as a volunteer, librarian and an assistant lecturer at the Institute of English Studies at Warsaw University. After 1952 she worked at the Institute of Art History. She was awarded Silver Cross of Merit and Medal of the 10th Anniversary of People's Poland.

Cezaria Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz-Jedrzejewiczowa

(1885–1967), córka Jana Niecisława, światowej sławy językoznawcy, pierwsza polska przedstawicielka fenomenologii w badaniach nad kulturą ludową, profesor etnografii i etnologii na Uniwersytecie Stefana Batorego, Uniwersytecie Warszawskim i Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie, którego była współtwórcą i na którym pełniła funkcję rektora. W Palestynie prowadziła badania etnograficzne. Była współorganizatorem Polskiego Instytutu Naukowego w Jerozolimie. Z jej inicjatywy powołano w Londynie Polską Radę Naukową na Obczyźnie, przekształconą w Polskie Towarzystwo Naukowe na Obczyźnie.

She was a daughter of Jan Niecisław, who was a world renowned linguist. She was the first Polish female phenomenologist studying folk culture, Professor of Ethnography and Ethnology at Stefan Batory University, Warsaw University and Polish University in Exile, of which she was a co-founder and the rector. She conducted ethnographic research in Palestine. She was also a co-organizer of the Polish Institute of Sciences in Jerusalem. On her initiative the Polish Scientific Board in Exile was established in London, later to be transformed into the Polish Scientific Society in Exile.

Janina Bemówna

(1877–1961), nauczycielka, pamiętnikarka, działaczka oświatowa. W latach 1907–1913 pełniła obowiązki sekretarki Towarzystwa Kultury Polskiej. Pracowała jako nauczycielka języka polskiego w warszawskich szkołach. W czasie 2. wojny brała udział w tajnym nauczaniu, po wojnie pracowała jako nauczycielka języka polskiego, rosyjskiego, angielskiego i francuskiego w Liceum Pedagogicznym i Gimnazjum Koedukacyjnym w Solcu nad Wisłą, potem w szkołach średnich w Starachowicach. Była jedną z założycielek Związku Nauczycielstwa Polskiego. Odznaczona została Złotym Krzyżem Zasługi.

She was a teacher, diarist, an educational activist. Between 1907 and 1913 she worked as a secretary to the Polish Culture Society. She also worked as a Polish teacher in schools in Warsaw. After World War II she had been involved in secret schooling and taught Polish, Russian, English and French in Pedagogical Secondary School and Co-educational Grammar School in Solec on the Vistula, and later also in secondary schools in Starachowice. She was a co-founder of the Polish Teachers Association. She was awarded Golden Cross of Merit.

Janina z Rogowskich Doroszewska

(1900–1979), profesor pedagogiki specjalnej, żona językoznawcy Witolda Doroszewskiego. Zajmowała się pedagogiką terapeutyczną i kształceniem nauczycieli szkół specjalnych. Interesowała ją wpływ wojny na psychikę dziecka, „odbudowa dziecka” przez sztukę oraz wychowawcze i rewalidacyjne walory zabawek. Od 1947 roku współpracowała z Marią Grzegorzewską w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej, gdzie zorganizowała Dział Przewlekle Chorych i Kalekich. Była pierwszą w Polsce wychowawczynią w Szpitalu Karola i Marii w Warszawie, redaktorem naczelnym „Szkoły Specjalnej”. Dzieło jej życia to *Pedagogika specjalna*.

She was Professor of Special Education, the wife of linguist Witold Doroszewski. She was involved with therapeutic pedagogy and training of special education teachers. Her primary area of interest was the effect of war on child's psyche, child's recovery through art and the use toys for education and revalidation. Since 1947 she worked with Maria Grzegorzewska at the National Institute for Special Education, where she established a Department for the Chronically Diseased and Disabled. She was the first female teacher at the Carol and Maria's Hospital in Warsaw and the editor-in-chief of „Szkoła Specjalna” („Special Education School”). *Pedagogika specjalna* (*Special Education*) is her life's work.

Helena Drège

(1888–1956), bibliotekarz, bibliofil, bibliograf. Była współzałożycielem Związku Bibliotekarzy Polskich. Pracowała w Bibliotece Ordynacji Krasińskich, Bibliotece Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, Uniwersyteckiej Bibliotece Publicznej w Wilnie i Bibliotece Państwowej im. Eustachego i Emilli Wróblewskich w Wilnie, której była wicedyrektorem i kierownikiem Działu Zbiorów Specjalnych, po wojnie — w Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych w Warszawie. Odznaczono ją Złotym Krzyżem Zasługi za bezinteresowną opiekę nad zbiorami Eustachego i Emilli Wróblewskich.

She was a librarian, bibliophile, and bibliographer. She was a co-founder of the Polish Librarian Association. She worked at the Krasinski Library, Library of Warsaw Scientific Society, Warsaw University Library, Vilnius University Library, National Library of Eustachy and Emilia Wróblewski in Vilnius, where she served as deputy director and head of the Special Collections Unit. After the war she worked for the Library of the Classified Book Collections in Warsaw. She was awarded Golden Cross of Merit for pro bono management of the collections of Eustachy and Emilia Wróblewski.

Maria Grzegorzewska

(1888–1967), twórca pedagogiki specjalnej w Polsce. Zajmowała się organizacją szkół specjalnych oraz przygotowaniem nauczycieli i wychowawców do pracy w nich. Zorganizowała Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej, którego była dyrektorem. W czasie 2. wojny uczestniczyła w tajnym nauczaniu. Po wojnie reaktywowała PIPS, a w 1956 roku zorganizowała Katedrę Pedagogiki Specjalnej na Uniwersytecie Warszawskim. Jej program kształcenia pedagogicznego obejmował neurologię, psychopatologię, uwzględniał obserwację kliniczną. W wyniku badań wyodrębniła typologię upośledzeń, wydzielając m.in. osoby upośledzone, przewlekle chore psychicznie i niedostosowane społecznie.

She brought special education movement in Poland. She set up special education facilities and recruited teachers and carers to work in them. She established and was director of the National Institute for Special Education. In World War II she was involved in secret schooling. After the war, she reactivated the Institute. In 1956 she developed the Faculty of Special Education at Warsaw University. The curriculum she designed included neurology, psychopathology, and clinical observation. Based on her research, she developed a classification of handicaps, distinguishing such groups as the handicapped, the chronically ill, or the socially maladjusted.

Hanna z Kasmanów Hirschfeld

(1884–1964), pediatra, immunolog, serolog, hematolog, seroantropolog, żona lekarza Ludwika Hirschfelda. W czasie 1. wojny zajmowała się m.in. zwalczaniem epidemii duru plamistego w Sarajewie. W czasie 2. wojny pracowała w Klinice Pediatrycznej Uniwersytetu Warszawskiego. Była ordynatorem Szpitala Dziecięcego Bersonów i Baumanów w Warszawie. Po wojnie pracowała na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, potem na Uniwersytecie Wrocławskim. Była dyrektorem Miejskiego Szpitala dla Dzieci we Wrocławiu (od 1945). Wraz z mężem badała różnice statystyczne w częstości występowania grup krwi w populacjach pochodzących z wielu obszarów geograficznych.

She was a paediatrician, an immunologist, serologist, haematologist, sero-anthropologist, the wife of doctor Ludwik Hirschfeld. In World War I she was involved in efforts to contain typhus epidemic in Sarajevo. In World War II she worked at Paediatric Clinic of Warsaw University. She also served as Chief of Infectious Diseases Hospital in the Warsaw ghetto. After the war, she worked at Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, and later at Wrocław University. Since 1945 she was Director of Municipal Children Hospital in Wrocław. Together with her husband she analysed statistical differences in the incidence of blood types in populations from many different geographical regions.

Irena Joliot-Curie

(1897–1956), fizykochemik, córka Marii i Piotra Curie. Wraz z mężem Fryderykiem wykonała zdjęcie komory mglowej, na którym uwieczniła zjawisko tworzenia się par elektron–pozyton z fotonów. Otrzymała wraz z mężem Nagrodę Nobla z chemii za odkrycie zjawiska sztucznej promieniotwórczości (1935). Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej i Uniwersytet Jagielloński przyznał im tytuł doktora honoris causa. Należała do Partii Socjalistycznej. Jako jedna z trzech kobiet uczestniczyła w koalicyjnym rządzie Frontu Ludowego (sekretarz stanu ds. badań naukowych). Zmarła na białaczkę w wieku 59 lat. Osierocila Hélène (fizyką, badaczą jądrowego) i Piotra (biophysycist).

She was a physicist and chemist, a daughter of Maria and Pierre Curie. Together with her husband, Frédéric, she took a photograph of a cloud chamber showing the transformation photons into electrons and positrons. Jointly with her husband, she was awarded the Nobel Prize for chemistry for discovering artificial radioactivity in 1935. Maria Skłodowska-Curie University and Jagiellonian University awarded them with the title of Doctor Honoris Causa. She was a member of the Socialist Party. She was also one of three female participants of a coalition government of the People's Front (Secretary of State for Scientific Research). She died of leukaemia at 59, orphaning Hélène (physicist, nuclear scientist) and Pierre (biophysicist).

Zofia Kalinowska

(1904–1983), geofizyczka. Pracowała w Obserwatorium Geofizycznym w Świdrze (adiunkt, kierownik Zakładu Fizyki Atmosfery i Przestrzeni Okoziemskiej Obserwatorium Geofizycznego), założonym i prowadzonym przez ojca Stanisława Kalinowskiego przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie. Była członkiem grupy organizacyjnej Sekcji Nauki o Ziemi, samodzielnym pracownikiem naukowo-badawczym w Zakładzie Geofizyki Polskiej Akademii Nauk. Zajmowała się badaniami magnetycznymi, ze szczególnym uwzględnieniem opracowania map magnetycznych i zmian wiekowych. Prowadziła obserwacje zjawisk elektryczności atmosferycznej.

She was a geophysicist. She worked at the Geophysical Observatory in Świder (assistant professor, head of the Department for Atmospheric Physics and Space around the Earth at the Geophysical Observatory, established and headed by her father, Stanisław, at the Museum of Industry and Agriculture in Warsaw). She was a member of the organizational team at the Earth Studies Section, an independent scientist and a researcher at the Geophysics Department of the Polish Academy of Sciences. She conducted magnetic research, with particular interest in the development of magnetic maps and secular magnetic variation. She studied atmospheric electricity.

Ewa Kalinowska-Widomska

(1906–1976), geofizyczka. Pracowała w Zakładzie Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Warszawskiego i Obserwatorium Geofizycznym w Świdrze. Była stypendystką Funduszu Kultury Narodowej, prowadziła badania nad wyznaczeniem współczynnika redukcyjnego dla elektrometrów samopiszących oraz pomiary składowej pionowej i poziomej natężeń w gęstej sieci w 184 punktach województwa warszawskiego. Była zastępcą dyrektora Instytutu Fizycznego Towarzystwa Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie. Zorganizowała pracownię dydaktyczną dla szkół średnich, opracowywała podręczniki fizyki i astronomii. Była członkiem Komisji Programowej Ministerstwa Oświaty.

She was a geophysicist. She worked at the Institute of Experimental Physics at Warsaw University and Geophysical Observatory in Świder. She was a scholarship-holder of the National Culture Fund. She also conducted research into the reduction rate of self-recording electrometers and measurement of the horizontal and vertical components in a dense network of 184 points in Warsaw Voivodship. She was deputy director of the Physics Institute at the Museum of Industry and Agriculture in Warsaw. She organized teaching laboratory for secondary schools and wrote physics and astronomy textbooks. She was a member of the Curriculum Committee of the Ministry of Education.

Helena Józefaz z Choynowskich Krzemieniewska

(1878–1966), mikrobiolog, żona biologa Seweryna Krzemieniewskiego. W czasie 1. wojny brała udział w akcji szczepień przeciw ospie i tyfusowi. Była zastępcą profesora na Wydziale Rolniczo-Lasowym Politechniki Lwowskiej, starszym asystentem w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego i kierownikiem Działu Mikrobiologii Gleby w Instytucie Badawczym Leśnictwa w Krakowie. Na Katedrze Fizjologii Roślin Uniwersytetu Wrocławskiego stworzyła własną Szkołę Fizjologów i Mikrobiologów. Prowadziła wykłady w Wyzszej Szkole Rolniczej we Wrocławiu. Jej prace dotyczą głównie mikrobiologii gleby, śluzowców i grzybów glebowych.

She was a microbiologist, the wife of biologist Seweryn Krzemieniewski. In World War I she participated in vaccination actions against smallpox and typhoid. She was assistant professor at the Faculty of Agriculture and Forestry of Lviv Polytechnic National University, senior assistant at the Botanic Gardens of the Jagiellonian University and the head of the Department for Soil Microbiology at the Forest Research Institute in Kraków. At the Institute of Plant Physiology at Wrocław University she established her own School for Physiologists and Microbiologists. She held lectures at the Higher School of Agriculture in Wrocław. Most of her works are concerned with soil microbiology, myctozoa, and soil fungi.

Antonina Leśniewska

(1866–1937), farmaceutka, działaczka społeczna i oświatowa. Jako pierwsza kobieta w Rosji uzyskała tytuł magistra farmacji (1900). W gmachu Polskiego Towarzystwa Dobroczynności przy kościele św. Katarzyny w Petersburgu na Newskim Prospekcie 32 otworzyła Pierwszą Żeńską Aptekę zatrudniającą wyłącznie kobiety (1901), przy której zorganizowała Kursy Farmaceutyczne dla Kobiet. Po jej konfiskacie w 1918 roku [?] osiadła w Warszawie. W Starej Miłosnej założyła ochronkę dla dzieci „Nasza Chata” i społeczną placówkę „Dzielmy się”. Przy ul. Marszałkowskiej 72 w Warszawie uruchomiła drugą w swoim życiu aptekę (1934).

She was a pharmacist, social and an educational activist. She was the first woman in Russia to have received an M.A. degree in pharmacy in 1900. In 1901 she established the first Female Pharmacy employing solely women, located in the building of the Polish Charity Association at Church of St. Catherine in St. Petersburg on the Nevsky Prospect 32. In the Pharmacy she held Pharmacy Courses for women. After it was confiscated in 1918 [?] she moved to Warsaw. In Stara Miłosna she opened a shelter for children called „Nasza Chata” („Our Cottage”) and a social care facility „Dzielmy się” („Let's share”). In 1934 she set up a second pharmacy in her life at Marszałkowska 72 in Warsaw.

Zofia Podkowińska

(1894–1975), archeolog. Prowadziła prace wykopaliskowe w Opatowie koło Sandomierza (1929), w 1932 roku uzyskała stypendium na wyjazd naukowy za granicę (Czechosłowacja, Austria, Niemcy). Brała udział w porządkowaniu skarbów Państwowego Muzeum Archeologicznego. W czasie wojny ukryła i ocaliła zbiory Zakładu Archeologii Przedhistorycznej Uniwersytetu Warszawskiego i Państwowego Muzeum Archeologicznego. Była więźniem Ravensbrück i obozu w Chojnach. Po wojnie mianowano ją kustoszem w Państwowym Muzeum Archeologicznym i kierownikiem Zakładu Młodszej Epoki Kamiennej. Prowadziła Pracownię Neolitu Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk.

She was an archaeologist. She carried out excavation works in Opatowo in the vicinity of Sandomierz in 1929. In 1932 she was granted a scholarship for a scientific trip abroad (Czechoslovakia, Austria, and Germany). She was involved in sorting treasures of National Museum of Archaeology. During the war she gave shelter to and saved collections of the Prehistoric Archaeology Department of Warsaw University and the National Museum of Archaeology. She was a prisoner at Ravensbrück and the camp in Chojny. After the war she was appointed a curator of the National Museum of Archaeology and director of the Department of the Younger Stone Age. She also headed the Neolithic Laboratory of the Institute of the Material Culture History of the Polish Academy of Sciences

Zofia Podwińska

(1929–1975), archeolog, córka Stanisława Podwińskiego, wiceprezydenta m.st. Warszawy w okresie okupacji, autora prac z zakresu samorządu terytorialnego. Ukończyła studia historyczne na Uniwersytecie Warszawskim (praca magisterska pod kierunkiem Aleksandra Gieysztor, 1951) i studia archeologiczne na tejże uczelni (praca magisterska pod kierunkiem Włodzimierza Antoniewicza, 1953). Pełniła funkcję sekretarza naukowego „Kwartalnika Historii Kultury Materialnej”, była pracownikiem Instytutu Historii Kultury Materialnej, uczestniczką prac Kierownictwa Badań nad Początkami Państwa Polskiego.

She was an archaeologist and daughter of Stanisław Podwiński, Deputy Mayor of Warsaw during occupation and an author of works on local authority. She received a degree in history (M.A. thesis supervised by Aleksander Gieysztor, 1951) and archaeology (M.A. thesis supervised by Włodzimierz Antoniewicz, 1953), both at Warsaw University. She served as a scientific secretary to „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” („Quarterly of Material History Culture”). She also worked at the Institute of Material Culture and participated in the work of the Management of the Studies of the Beginnings of the Polish State.

Krystyna z Maliszewskich Pozaryska

(1914–1989), mikropaleontolog. Jako współpracownik Państwowego Instytutu Geologicznego prowadziła terenowe kartowanie geologiczne. Pracowała w Zakładzie Paleontologii Uniwersytetu Warszawskiego, Zakładzie Paleozoologii, potem Paleobiologii Polskiej Akademii Nauk, gdzie była kierownikiem Pracowni Mikropaleontologicznej. Współpracowała z uczonymi ze Szwecji, Danii, RFN, ZSRR, NRD, Francji, Holandii, Anglii i ze specjalistami spoza Europy. Zgromadziła zbiory porównawcze ze wszystkich kluczowych punktów dla swojej tematyki. Napisała 134 prace naukowe i popularnonaukowe. Była członkiem wielu akademii i towarzystw paleontologicznych.

She was a micropaleontologist. As a co-worker of the Polish Geological Institute she did geologic field mapping. She also worked at the Institute of Palaeontology at Warsaw University, Institute of Palaeozoology and Palaeobiology at the Polish Academy of Sciences, where she ran a Micropalaeontological Laboratory. She cooperated with scientists from Sweden, Denmark, FRG, USSR, DDR, France, the Netherlands, England, as well as specialists from outside Europe. She gathered comparative collections from all key areas of her field of work. She wrote 134 scientific and popular scientific works. She was a member of many paleontological academies and associations.

Maria Salomea ze Skłodowskich Curie, córka Władysława i Bronisławy z Boguskich

(1867–1934), fizyk, chemik, prekursorka radiochemii. Wraz z mężem Piotrem Curie i Henrim Becquerelem dostała Nagrodę Nobla w dziedzinie fizyki za odkrycie polonu i radu (1903). Objęła jako pierwsza kobietą na świecie kierownictwo Laboratorium i Katedry Fizyki na Sorbonie (1906). Uhonorowano ją Nagrodą Nobla w dziedzinie chemii za wydzielenie czystego radu (1911). Uczestniczyła jako jedyna kobieta na świecie w konferencjach Solvaya w Brukseli. W czasie I. wojny była szefem wojskowej komórki medycznej zajmującej się organizowaniem polowych stacji rentgenograficznych. Uhonorowana została Legią Honorową oraz wieloma doktoratami honorowymi. Jest pierwszą kobietą i jedną osobą spoza Francji pochowaną w Pantheonie.

She was a physicist, chemist, and pioneer in radiochemistry. Jointly with her husband Pierre Curie and with Henri Becquerel, she was awarded the Nobel Prize in Physics for the discovery of polonium and radium in 1903. She was the first woman in the world to be appointed to the position of the head of the Physics Laboratory at the Sorbonne in 1906. In 1911 she received the Nobel Prize in Chemistry for the isolation of pure radium metal. She was the only woman in the world to have participated in Solvay Conferences in Brussels. In World War I she was the head of a medical military service that organized mobile radiography units. She was decorated with the French Legion of Honour and received many honorary doctorates. She was also the first woman and the only non-French person buried at the Panthéon.

Helena ze Skłodowskich Szalayowa

(1866–1961), siostra Marii Skłodowskiej-Curie, nauczycielka, wizytatorka szkół warszawskich, działaczka oświatowa, autorka pamiętnika *Ze wspomnieniem o Marii Skłodowskiej-Curie*, emancypantka. Była współorganizatorką szkoły na Woli dla dzieci warszawskich tramwajarzy i nowoczesnej pensji dla dziewcząt w Alejach Jerozolimskich. Była żoną Józefa Stanisława Szalaya, współzałożyciela Towarzystwa Fotograficznego, matką Hannę Szyller, tłumaczki na język polski biografii Marii Skłodowskiej-Curie, babką Elżbiety Staniszki, tłumaczki na język polski serii książek dla dzieci Jean-Jacques'a Sempégo i René Goscinny'ego o Mikołajku.

She was a sister of Maria Skłodowska-Curie, a teacher, visitor to Warsaw schools, an educational activist, author of a diary *Ze wspomnieniem o Marii Skłodowskiej-Curie* (*Memoirs of Maria Skłodowska-Curie*), and a suffragist. She was a co-founder of a school for children of tram drivers in the Warsaw district of Wola and a modern boarding school for girls at Aleje Jerozolimskie in Warsaw. Married to Józef Stanisław Szalay, she was a co-founder of the Association of Photography, mother of Hanna Szyller, who translated a biography of Maria Skłodowska-Curie into Polish, grandmother of Elżbieta Staniszki, who translated a series of children books *Le Petit Nicolas* by Jean-Jacques Sempé and René Goscinny.

Zofia Szmydtowa

(1893–1977), historyk literatury polskiej, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, redaktor „Rocznika Literackiego”, autorka prac naukowych o polskiej literaturze epoki renesansu i romantyzmu i jej związkach z tradycją europejską. Bohaterami jej studiów i esejów byli: Jan Kochanowski, Mikołaj Rej, Adam Mickiewicz, Cyprian Kamil Norwid, a z obcych autorów Jan Jakub Rousseau, Miguel Cervantes i Erazm z Rotterdamu. Działała w Towarzystwie Naukowym Warszawskim. Była członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej Akademii Nauk oraz członkiem honorowym i czynną działaczką Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza.

She was a historian of Polish literature, Warsaw University Professor, the editor-in-chief of „Rocznik Literacki” (“Literary Annual”), an author of many scientific works on Polish Renaissance and Romanticism literature, as well as its connections with the European tradition. She studied and wrote about such prominent figures as Jan Kochanowski, Mikołaj Rej, Adam Mickiewicz, Cyprian Kamil Norwid, as well as Jean-Jacques Rousseau, Miguel Cervantes and Erasmus of Rotterdam. She was active in the Warsaw Scientific Society. Not only was she a member of the Committee for Literary Studies Polish Academy of Sciences, but also an honorary member and activist at the Adam Mickiewicz Literary Association.

Zofia Wartołowska

(1909–1976), archeolog. Prowadziła wykopaliska w grodzie Sąsiadka, potem w Wiślicy, gdzie odkryła płytę z rytami figuralnymi pod posadzką kolegiaty. Była autorką hipotezy dotyczącej Wiślicy jako ośrodka wczesnochrześcijańskiego obrządku związanego z państwem wielkomorawskim. Przy jej udziale powołano Zespół Badań nad Polskim Średniowieczem UW i PW, którego była wiceprzewodniczącą. Pełniła funkcję kierownika Zakładu Archeologii Wczesnośredniowiecznej w Katedrze Archeologii Pradziejowej i Wczesnośredniowiecznej Instytutu Historii UW i kierownika Pracowni Inwentaryzacji Grodzisk w Kierownictwie Badań nad Początkami Państwa Polskiego.

She was an archaeologist. She carried out excavation works in the gord of Sąsiadka and in Wiślica, where she discovered a plate with figural engravings under the floor of a collegiate church. She was the author of a hypothesis saying that Wiślica was the centre of Early Christian Rite of Great Moravia. She was involved in the establishment and was deputy head of the Team for Research on Polish Middle Ages at Warsaw University and Warsaw University of Technology. She was the head of the Faculty of Early Medieval Archaeology at the Prehistoric Archaeology and Early Medieval Archaeology at the Institute of History at Warsaw University and head of Gord Inventory Unit at the Management of the Studies of the Beginnings of the Polish State.

Janina Zakrzewska

(1928–1995), prawniczka zajmująca się prawem konstytucyjnym. Była uczestniczką rozmów Okrągłego Stolu, doradcą Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego, uczestniczyła w pracach Centrum Obywatelskich Inicjatyw Ustawodawczych „Solidarności”, była sędzią Trybunału Konstytucyjnego, członkiem Państwowej Komisji Wyborczej, Komitetu Helsińskiego w Polsce, PEN Clubu, Polskiego Towarzystwa Historycznego, Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauk. Pracowała jako ekspert Sejmowej Komisji Konstytucyjnej. Opracowała autorski projekt konstytucji. Została przedstawicielką Trybunału Konstytucyjnego w Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego.

She was a lawyer specialising in constitutional law. She participated in the Round Table sessions and served as an advisory to the Civic Parliamentary Club. In addition, she participated in the work of the Centre for Civic Legislative Initiatives of the „Solidarity” movement. She was a judge of the Constitutional Tribunal and a member of the National Electoral Commission, Helsinki Committee in Poland, PEN Club, Polish Historic Association, and Association for the Support and Promotion of Sciences. She worked as an expert in the Parliamentary Constitutional Committee. She was an author of a draft constitution. She served as a representative of the Constitutional Committee at the National Assembly.

Maria Żebrowska

(1900–1978), psycholog, asystentka Stefana Baley, organizator pierwszych w kraju uniwersyteckich studiów psychologicznych, autorka pierwszego w Polsce podręcznika psychologii rozwojowej. Brała udział w tworzeniu szkolnictwa uniwersyteckiego dla psychologów wychowawczych. Zorganizowała ze Stefanem Baleyem studia psychologiczne na Uniwersytecie Warszawskim. Badała wpływ wojny na przestępcość nieletnich. Wyniki opublikowała w „Psychologii Wychowawczej”, której była naczelnym redaktorem. Była przewodniczącą Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, członkiem Komitetu Nauk Psychologicznych Polskiej Akademii Nauk.

She was a psychologist and an assistant to Stefan Baley. She established the first university faculty of psychology. She is an author of the first textbook on developmental psychology in Poland. She participated in the development of university curriculum for psychologists specialising in education. Together with Stefan Baley, she established a faculty of psychology at Warsaw University. She studied the effect of war on juvenile delinquency. The results of her studies were published in „Psychologia Wychowawcza” („Educational Psychology”), a magazine of which she was the editor-in-chief. She held the position of the President of the Management Board of the Central Polish Psychological Association and a member of the Committee on Psychological Sciences of the Polish Academy of Sciences.

978-83-933188-0-3